

მწყმესი

მე ვარ მწყმესი კეთილი: მწყმესიან კეთილმან სული თვისი დაქადვის ცხოვართათვის. (იოან. 10—11).
გპოვე ცხოვარი ჩემი წარწყმედული. ესრეთ იყოს სინარული ცათა შინა, ერთისთვის ცოდვილისა. (ლუკ. 15—4).
მოველით ჩემდა ყოველნი მასურალნი და ტვირთ-მამიწინი და მე განავსებენო თქვენ. (მათ. 11—28).

წმინდა სანთლის წარმოების საქმე ჩვენს საქსარსოსოში.

ყველამ უწყის, თუ რა დიდი სარგებლობა მოაქვს წმინდა სანთლის შემოსავალს ხალხის განათლებისა და ეკლესიების გამშვენებისათვის საზოგადოდ. წმინდა სანთლის მოგებამ, განსაკუთრებით ამ უკანასკნელ დროს, თითქმის პირველი ადგილი დაიჭირა ეკლესიების სხვა-და-სხვა შემოსავალთა შორის. აქედამ ცხადია, თუ როგორ უნდა ვცდილობდეთ ყველანი, რომ ეს საქმე უფრო წარმატებით მიდიოდეს. ამიტომ მომეტებულ ყურადღებას უნდა გექცევდეთ, რომ მოავსოთ ყოველივე მიზეზები, რომელნიც ხელს უშლიან წმიდა სანთლის უფრო

გაუმჯობესობით წარმოების საქმეს. ასეთი დამბრკოლებელი მიზეზები ბევრი იყო დღემდის, მაგრამ, სამწუხაროდ, დღესაც ბევრია. წინეთ ერთი უმთავრესი დამბრკოლებელი მიზეზი სანთლის რიგიანად წარმოებისა ის იყო, რომ კერძო ქარხნები და საერო პირნი დიდ მეტოქეობას, მოკიდებობას უწევდნენ საეკლესიო წმიდა სანთლის ქარხნებს და სანთლის საწებებს მით, რომ იგინი ჰყოფდნენ ყალბ სანთელს, რომლის ხმარება არ შეიძლება ეკლესიაში. ეს ყალბი სანთელი უფრო იაფად ჯდება, ვინემ წმინდა თაფლის ცვილისაგან მომზადებული სანთელი და ამიტომ გასაკვირველი არ იყო, რომ ყალბი სანთლის მწარმოებელნი უფრო იაფად ყიდდნენ ამ სანთელს, ვინემ წმინდა სანთლის ქარხნები და საწებები. კერძო ქარხნები მოგებით ჰყოფდნენ

საგარეო ურთიერთობები
1883-1893
14 მაისს

ფუტს სანთლეს 18 მან., როდესაც საეკლესიო წმინდა სანთლის ქარხნებს და საწუობებს ხელს არ აძლევს ფუტი 26—27 მანეთნაკლებ გაჰქვიდნენ. ამიტომაც უფრო ენტენობდნენ იაფ და ყაღბ სანთლეს, ვინა ჩამდვილი თაფლის ცვილისაგან მომზადებულს.

დღეს, დვთის მადლით, ეს უკანონო ცვილობა კერძო ქარხნების მხრით უკვე მოისპო უმაღლესი სასულიერო მთავრობის მეცადინეობით და განკარგულებით. ესტა, იმედია, სამღვდელოება ეცდება გამონახოს უმჯობესი ზომები, რომ უფრო წარმატებით აწარმოვან წმინდა სანთლის საქმე და ჯეროვანად მოაწიონ იგი.

სამწუხაროდ, ჩვენში ჯერ კიდევ უველა ეპარქიებში არ არსებობს საეკლესიო წმინდა სანთლის ქარხნები და არც უველგან მიიჩნიათ სავალდებულოდ ეკლესიებში წმინდა სანთლის ხმარება. ბევრი რამ უნდა შეიცვალოს წმინდა სანთლის ადგილ-მიმცვიობის წესშიაც. აქვე საჭიროა მოვიხსენიოთ ისიც, რომ ჩვენს სამღვდელოებას ჯერ კიდევ უველგან არ შეუგნია, თუ რა დიდი სარგებლობა მოაქვს წმინდა სანთლის წარმოების საქმეს და ამიტომაც ძლიერ გულგრილად უცქერიან ამ ფრიად სასარგებლო საქმეს.

წმინდა სანთლის წარმოების საქმე უველასათვის ერთგვარად საინტერესოა, და ამიტომ ამ საქმის წარმოება, მისი შემოსავალი და მკვლამარეობა უკვედითვის უნდა ეცნობებოდეს სამღვდელოებას და საზოგადოებასაც.

ჩვენში არსებობს სავალდებულო ოფიციალური ორგანო, რომელშიაც ხან-დის-ხან ისეთი უბრალო ცნობები იბეჭდება, რომელთა გამოცხადება დიდად საჭირო არც კია, და ამისთანა საჭირო საქმის შესახებ, როგორც წმინდა სანთლის წარმოება არის, არაფერი არ იბეჭდება და სამღვდელოება მოკლებულია შეიტყოს და გაიგოს, თუ როგორ სწარმოებს წმინდა სანთლის ქარხნების და საწუობების საქმე. თუ კი რუსეთის ეპარქიებში საჭიროდ მიიჩნიათ სასულიერო გახუთებში ანგარიშებს ბეჭვდა წმინდა სანთლის წარმოების საქმის შესახებ, ჩვენში რა და უდგის ამ საქმის წინ? ფუდს ხომ არავინ მოითხოვს ამისთანა ანგარიშების დაბეჭდვისათვის? თუ დღეს უველგან ერთხანად გულისხმურვალად არ

ეკიდება სამღვდელოება სანთლის წარმოების საქმეს, ამის ცოტადენი მიზეზია ის გარემოება, რომ სამღვდელოებამ არაფერი უწეის ამ საქმისა. სამღვდელოება უველგან ერთხანირი მუშაობით არ ეკიდება წმინდა სანთლის წარმოების საქმეს, სხვათა შორის, იმიტომაც, რომ მის არაფერს არ ეკითხებიან ამ საქმისას, როდესაც ამ საქმეში სამღვდელოებას შირველი ადგილი უნდა ეჭიროს და მხოლოდ იგი უნდა იყოს ამ საქმის მწარმოებელი.

შეიძლება ვინმემ გვიპასუროს: სანთლის წარმოების ანგარიში უველდ წილს იწერება და მოხსენდება მთავრობასაო. ეს ჩვენც ვიცით, მაგრამ საჭიროდ მიგვიჩნია სანთლის ანგარიშის საქმეწოდ გამოცხადება. უველამ უნდა იცოდეს, სად იკიდება სანთელი, რა ფასად იკიდება, რა რჩება მოკება ქარხნას, ან საწუობის რამდენი იკიდება სანთელი, ვინ განავტებს სანთლის წარმოებას, სანდონი არიან გამგებენი თუ არა და სხვა და სხვა...

ზოგ ადგილას, სადაც სანთლის ქარხნები არ იმეჭნება, ისეთ სანთლეს ყიდულობენ, რომელშიაც ნახევრობით წმინდა თაფლის ცვილი არ არის, დააკვრენ საეკლესიო სანთლის დაშლას და ჰეიტირობენ, რომ ეს დამადა ყაღბ სანთელს ნამდვილი სანთლად განდის!.. ყალბი სანთელი მართალია იაფია, მაგრამ ეკლესიაში მისი კომლი უველსაფერს აფუჭებს და ამით დიდად საზარალოა და მეორე მხრით დვთის საწინააღმდეგოდ, რადგან შეწირულება ნამდვილი უნდა იყოს და არა ყალბი.

ჭემმარტიად მისაბაძავია ამისთანა შემთხვევაში ხერსონის ეპარქია, რომელშიაც მშვენიერი ჩვეულება და წეს-წყობილება სუფევს როგორც სანთლის წარმოების საქმეში, ისე მღვდელების კურთხევის და სხვა ეპარქიის მართვა-ვაამეობის საქმეში.

სრული იმედი გვაქვს, რომ შემდეგისათვის სამღვდელოება ეფრისება დაწვლილებით დაბეჭდული ანგარიშების წაკითხვას წმინდა სანთლის წარმოების შესახებ ეპარქიებში. ჩვენ დაწმინდებული ვართ, რომ ამისთანა ანგარიშების საქმეწოდ გამოცხადება საქმეს თუ არგებს, თორემ არასოდეს არ აზარალებს. საზარებაც ბრძანებს, რომ უკველივე გამოცხადებული ნათელ არს, ხილოა დაფარული ბნელ არს.

დამ. დ. ლამაშიძე

მ წ ა რ ე უ რ ი ძ რ ა ნ ი.

ვაი იმ გაზეთის მკითხველის ბრალი, რომელი გაზეთის თანამშრომელი მხოლოდ ვრთ-მების ანგარიშს გაუტაცუნია და ამიტომ ნაშეიბან ყურადღებებს სტრიქონების სიმრავლეს აქცევინ და არა ნაწილის სიმართლეს. ამისთანა მწერალი სრულებით არ დასდევს საქმის რიგთან და გამოკვლევას, ის წერს და ლაპარაკობს ერთი «ადვოკატივით».

ერთ «ადვოკატს», რომელსაც, კარგა ხანია, ვიცნობთ, ვკითხეთ ერთხელ: შენ ხომ დარწმუნებული ხარ, რომ შენი მარწმუნებელი დამნაშავეა და როგორ უნდა ილაპარაკო მის გასამართლებლად?

— მართალია ვიცი, რომ ის დამნაშავეა, მაგრამ ფულს მაძლევს საქმის დასაცველად და იძულებული ვარ დავიცვა, შეიძლება მართალი მხარე გამტყუნდეს და ჩემი «კლიენტი» კი სუ უგვამართლო, მომიგო მან.

— რას ეტყვიან მოსამართლეს, რომელი კანონის ძალით მოითხოვთ ბრალდებულის გამართლებას?

— მოსამართლე ცოტა ჯერეთ გამოუცდელი კაცია და სუსტი სწავლისაც, გამოგონებულ «სენატის რეშენიებს» ცერცვით მივაყრი, მოსამართლეს მართალი ეგონება და ბრალდებულს გაამართლებს, ბევრჯერ გამართლებულა ამისთანა ჩემი თქმრები, მომიგო მან.

მართლაც ასე მოხდა; ამ ვექილმა მართალი მხარე გამტყუნა და მტყუნა გამართლა.

სწორედ ასე იქცევიან ზოგიერთი ჩვენი ენდობიერი დროის მწერლები. ერთ გაზეთში ვკითხულობთ:

ამს წინად თფალისის გუბერნიის საკრო სკოლეების დირექტორმა მოსახოკ თფალისის სასკოლოს სკოლის გამგეთა, რომ სწავლება ამ სკოლაში ამოკიდეს და რუსულად დასწავლებას შემწყობათ სწამოებდესო.

ბ. დირექტორმა თავის მოთხოვნის სახუთად შემდეგი გარეობა მოახსენა: «რადგან ჩართულს ენაზედ არ ანსებობს საჭარო სახელმძღვანელოები, და მასწავლებლები იძულებულნი არიან ზემოდად ასწავლონ შველა საგნება მოწყალოთ, ამასთჳს საჭარო, სწავლება: დღეიდან რუსულს ენაზედ იუოსო.

ჩვენ არ ვიცით, რა მდგომარებაა ამ ქმად ეს საქმე, მაგრამ ამას კი ვიტყვით, რომ ერთ ნაწილში მოთხოვნილება ბნის დირექტორის მიგებნა სრულად კანონიერად.

მართლა, როგორ შეიძლება ანსებობდეს სკოლა და წაგებუა, რომლითაც უნდა ისწავლონ მოწყალებმა, ანსად იშოკებოდეს.

ამ ბატონ ჰუბლიცისტს კიდევ ვერ გავუგია, რომ რუსულ ენაზედ სწავლება სახელმძღვანელოების უმეტესობაზე კი არ არის დამოკიდებული, არამედ ზოგიერთების დაჯინებულ სურვილზე, რომ ყველაფრის სწავლება რუსულად სწარმოებდეს და არა ქართულს ენაზედ. ჩვენი «დედა-ენა» ბევრად უმჯობესად არის შედგენილი რუსულ ამჯერად სახელმძღვანელოებთან შედარებით, მაგრამ კითხეთ ზოგიერთებს, სურსთ თუ არა მათ ამ სახელმძღვანელოთი სარგებლობა. ვინ შეადგენს ქართულს ენაზე გეოგრაფიას, ფიზიკას, ზოოლოგიას, არითმეტიკას, როდესაც ყველა დარწმუნებულია, რომ ამ საგნების სწავლება სასწავლებელში აფრიალებულია ქართულს ენაზედ? პროგრამაში ბევრი რამე სწერია, მაგრამ საქმით იოტადაც არ სრულდება. ჩვენს სასულიერო სასწავლებლებში თითქმის პირველი ადგილი უჭირავს ქართული საღმრთო-საეკლესიო წიგნების კითხვის შესწავლას. რადგან ამ სასწავლებლებში საღმრთოთ ამზადებენ მოსწავლეთა. ამა რამედიმე მოწაფეს კურსის დასრულების შემდეგ საეკლესიო და საღმრთო წიგნები წააკითხეთ ქართულად, თუ ათში ერთმა მოახერხოს კითხვა ისე, რომ ხელახლად მოასტერში ან მღვდელთან მომზადება არ დასჭირდეს?

დიახ, ძლიერ სამწუხაროა მხედველობის ბეცობა, მაგრამ ამასვე უარესი გონებითი ბეცობაა.

**

ამას წინეთ ერთი უსახელო მწერალი აბა-
შიდამ იწერებოდა ერთს გაზეთში სხვა-და-სხვა
სასიამოვნო ამბებს და, სხვათა შორის, ძლიერ
აუკებდა მეგრელებს, რომ მათ «დანოსების»
წერა უყვარსთა. ზოგიერთ ძველ «ჩინოვნი-
კებს» ჩვეულებად ჰქონდათ მიღებული ერთი
ოსტატური ხერხი. მოვიდოდნენ თუ არა ახალ
ადგილას, ახალი თანამდებობის მისაღე-
ბად, მაინცვე დაურიდენ ცუდ ხმებს მათ-
დამი რწმუნებულ ხალხზედ. მოჰყვებოდენ
ხალხის გინებას და განკიცხვას; იგინი
ზოგს მათგანს ქურდებად დასახავდენ, ზოგს მა-
ბეზდრებად და სხვებს—«კლიაუნნიკებად». ამის
შემდეგ თვითონ მიჰყოფდენ ხელს თავიანთ ძველ
საქციელს და ტუკავს აძრობდენ ხალხს. რადგან
ხალხს სახელი ქონდა გატყეილი ამ ძველ
მოსამსახურეთაგან, მათ დანოსებს და საჩივრებს
ყურადღებას აღარ აქცივდენ!.. სწორედ ამისთანა
ძველი ჩინოვნიკის საქციელს მოგვაგონებს აბა-
შედი კორნესპონდენტიც!... ნუ თუ აბაშედი
კორნესპონდენტმა ის არ იცის, რომ მედანი-
სეთა ბუდე იქ არის, სადაც კანონები ითვლება,
სადაც პირმოთენობას, ნათესავობას, ნათლიმა-
ობას, ნაცნობობას, უკანაობას, უვიცობას და
ყოველგვარ სამარცხვინო საქციელს დრმად
ფესვი გაუდგამს? ბადლინჯოები იქ ჩნდებიან,
სადაც ბნელია არის და სადაც სინათლეა, იქ
ვერ მოიკდის ეს მურალი მწერი. ვაქვსთ ფჯთის
წყალობა, მბეზდრები შუაგულ რუსეთშიაც ბევ-
რნი იყვნენ და აწა მართა სამეგრელოში, მაგ-
რამ მიზეზი ამ მბეზდართა გამრავლებისა ისევ
ისინი არიან, რომელნიც მათ ეძღურებენ და აუ-
კებენ!..

მართალია, მთელ ხალხში ერთი და ორი
ყოველთვის აღმოჩნდება გუზიანი, უსაფუძვ-
ლოდ და უმართლოდ მბეზდარი, მაგრამ ერ-
თი და ორი სუფილმბაბალი კაცის ჩიორქით არ
უნდა ისვრებოდეს მთელი ხალხი და ამისთანა
ორიადვე სუფილმბაბალზე ყურადღების მიქცევაც
არა ღირს.

სოფლის მღვდელი.

„მშაბისი“-ს კორესპონდენცია

სოფელ ალისუბინიდან.

ღეთის სიყვარული და მასზე მტკიცე სასოებ
ბევრ რამე კეთილ საქმეს მოაფიქრებინებს, შეძლე-
ბინებს და კიდევაც სისრულეში მოაყვანიებს კაცს.
ქეშმარიტებად უნდა ჩაითვალოს ის, რომ რომელი კა-
ციც ენერგიულად, სასოებით ღმერთზედ და განუწყ-
უეტლივ მისდევს ერთსა და იმავე საქმეს, თუნდ ეს
საქმე იყოს კერძო ანუ საზოგადო, სიყვარულის გა-
მო, იგი იძულებული ხდება, მიუხედავად თავის ნივთიერი
მგლომარებობისა, ინსტიტუტურად განაგრძოს პირველი-
დგან აღმორჩეულ ასპარეზზედ მოღვაწეობა; მას აღარ
ჭირდება ჩიჩინი, უზომო ლაპარაკი და დევიდარაბა,
ის ყოველთვის მზად არის ზნეობრივი დამმარებით
მაინც გაუწვდინოს ხელი თავის მოყვასს. ესთქეთ,
კაცმა ერთი რამე საქველ-მოქმედო კეთილი საქმე
შესრულა ღეთის სიყვარულისა გამო. ის ისე ტყებნა
თავის შრომის ნაყოფით და ისეთ ზნეობრივ სია-
მოყენებას პოვობს მასში, რომ ამ ერთი კეთილი საქ-
მით არ ემაყოფილებდა და ყოველ ღონის ძიებას
ხმარობს, რომ როგორმე შეძლოს და მეორე რაიმე
კეთილი საქმეც შესრულოს. უფრო სასიამოვნო და
სანატრელი ის არის, რომ ხშირად ამგვარი კაცის
აღნიშნული საქციელი, ზოგი ბუნებითი კანონის ძა-
ლით და ზოგიც მისი ცხოვრების მიზანქით მის შთა-
მოშავლობაზედაც გადადის და ასეთი წეს-წყობილება
ღიდ ხანს თუ არა, რამოდენიმე ათიოდე და ასიოდე
წელს მაინც გაატანს.

ამ ჩემი აზრის დასამტკიცებლად, მე მაგალითებს არ
მოვიყვან არც ჩემი სამშობლოს ისტორიადგან და
არც სხვა უცხო ქვეყნების ისტორიას მივმართავ, ე-
ნაილდგან საჭიროდ არა ვრაცხ იმის დასამტკიცებას;
მხოლოდ აქ აღნიშნავ ერთი კაცის მოაქმედებას ზო-
გიერთ ჩვენ მდიდარ თავად-აზნაურთა და სხვა შემ-
ლე პირთა საყურადღებოდ.

ამ 3—4 წლის წინეთ სოფელ ალისუბანში განიძრახეს, ზოგიერთა კეთილი პირების შთაგანებით, ახალი ქვის ეკლესიის აღშენება, მაგრამ მრევლის სიცოტების (სამოც კომლზედ ცოტა მგტია) და სიღატაკის გამო, მანამდის ვერ შეუღდნენ ამ საქმეს, სანამდის ამ კეთილი და ფრიალ სასიამოვნო საქმის განძრახებაში გულმზურვალე მონაწილეობა არ მიიღო ამ სოფლის მკვიდრმა, დიდად პატივცემულმა ბ. ნიკო ჩიკვიძემ; მათ აღუთქვეს ნივთიერი და ზნეობრივი დახმარება ხალხს, თეთთანვე იკისრეს კომიტეტის თავსმჯდომარეობა და სხვა მრავალი წერიმალე ხარჯი. ამნაირად საქმე გაჩაღდა, ხალხი გამხნედა, და ყველანი ერთგულად შეუღდნენ ეკლესიის შენებას, რომლის გეგმა სწორედ საუცხოვოა და მეტად ლამაზი. წარსული წლის მიწურულში ამ ეკლესიის კედლები მოათავეს და საქმემ მიატანა დიანხურვამდის. მრევლი ამ ხარჯისაგან ბ. ჩიკვიძემ განათავისუფლა და თავის მეუღლის სულის მოსახსენებლად შესწირა 24 თუმანი, რომლითაც კომიტეტმა, მისივე თაოსნობით, ბათუმშიდამ გამოიწერა მარსელიის კრამიტი. ამგვარად ღვთის მოწყობებით და ბ. ნ. ჩიკვიძის უხვი დახმარებით, ეკლესია დაიხურა. ყველანი აღტაცებაში იყვნენ, შეტრფილვდნენ თავის ლამაზ ეკლესიას და მოუთმენლად ელოდნენ ამ გაზაფხულზედ მის კურთხევას და მასში წირვა-ლოცვით დატკობას. მაგრამ განგებას თურმე სულ სხვა უნდაღდა, რუსები რომ იტყვიან «человѣкъ предполагаетъ, а Богъ располагаетъ»-ო სწორედ ასე დაემართა საწყალ ალისუბნელეს *). 19 მარტს, ამა მდღე-

მარე წლისა, ეკლესიის სახურავი ჩაიშტერა, ჩრდილოეთის კედელი ფანჯრების თაღებს წვეთი დანგრეა და საგანგებოდ გამოწერილი მარსელიის კრამიტი თითქმის სრულებით დაიშტერა და ამნაირად ალისუბნელები ხელახლა ჩაეარდნენ განსაცდელში და სასოწარკვეთილებაში.

როგორც სურათ-მომღერის შემოაწმებამ აღმოაჩინა 17 აპრილს, ამ უბედურების მიზეზი ყოფილან კლატრუზები გვარად ბერგეწვილები, რომლებიც ამ ბოლო დროს თურმე გულგრილად ეკიდებოდნენ საქმეს და პირობისაებარ არ აშენებდნენ ეკლესიას. ეს მათი გულგრილობა აიხსნება მით, რომ მათ სახელი მოაოვებული აქეთ და ამ შემთხვევაში მუდმივი გზარი არ ყავდათ ამ ბოლო დროს, ვინაიდან კომიტეტის თავსმჯდომარე მთელი სამი თთვე მძიმე ავადმყოფი იყო; და მეორეს მხრით ბრალი დაედო ხის ოსტატსაც—ბოჰორიშვილს, რომელსაც ამ საქმის გაკეთება დარჩა ხანგრძლივი ვაჭრობის შემდეგ. აქაუბრებს ახლა დარჩენიათ ერთად ერთი იმელი ისე თავის ინციტატობის ბ. ნ. ჩიკვიძისა, რომელიც დაულალავად შრომობდა ამ ეკლესიისათვის, და სწორედ სრული იმელი უნდა ეიჭონოთ, რომ ეს განსაცდელი მას ვერ შეაშინებს, იგი თავისი მამობრივი სიტყვით ხელახლა გაამხნევეს სასოწარკვეთილებაში ჩაეარდნის ხალხს, თავისისავე თაოსნობით შეუღდება საქმეს და ამ მოკლე ხანში კიდევ დააგვირგვინებს ამ საქმეს.

მ. ბუძიე.

*) უკმაართად განკებით უოფილა, რომ კურთხევის დროს არ ჩამოაქცეს ეს ეკლესია და არ ახოუდიტა სამეღვლეობა და საზოგადოება! რაინც შეესება სხვას, აქ განკება არაფერ შუაშია. უგელჯან შეიგნეს, გაიგეს და მისვდენ, რომ ეკლესია უგებმოდ, დაუფიქრებლად ეილატა უვიც კალატონებს და დურგლებს არ უნდა მიანდონ სასაქნებლად, მაგრამ ეს ჩვენში კიდევ ვერ შეიგნეს. რამდენი ეკლესია დაიქცა, მაგრამ მაინც კიდევ არ მოაშლეს უგებმოდ ეკლესიების შენება. ამოაბუნ, რომ გუებრინის სურათ-მომღერა ბეკეს ფუ-

ლებს ითხოვს გეგმის შესადგენად. და რას ჩსციგებთან მიანც-და-მიანც გუებრინის სურათ-მომღერანს? განცტატანი არაინ სხვანი? ვინმე კერძო სურათ-მომღერანს რომ დაუნაზონ მანეთყად 10%, ჩვენ ვეფიქრობთ, სიხარულით დათანხმდება გეგმის შედგენას, და თავისი «მზაგონით» სვლამსედგებობას შენობის დროს. ჩვენის მოუფიქრებლობით კიდევ ბევრი ეკლესია დატგანგრევა და ღმერთს ესთსოგოთ, რომ ეს შეუდურება წირვის დროს მაინც არ მოსდეს სოღმე.

რედაქტორი.

«მწევესი»-ს კორამსკონდენსია

I

ახალ-სენაკი:

«მწევესი»-ს მკითხველებს მინდა ვეუწყუო ერთი ამბავი, რომელმაც დიდი მოთქმა-მოთქმა გამოიწვია როგორც ახალ სენაკში, ისე მთელს სამეგრელოში. აი თვით ეს ამბავიც: მოგესხენებათ, რომ ამ რამდენიმე წლის წინად დიდი ლაპარაკი და კამათი გამოიწვია სამეგრელოში მეგრულს ენაზე მეგრელთა ლიტერატურის შემოღებამ... ჩვენდა საბედნიეროდ, მეგრულს ენაზედ წიგნების ბეჭედა და მეგრული ანბანიც მთელმა სამეგრელომ უარაჰყო და მისი შემადგენელიც დააჯილდოვა წყვევით და კრულით. ყველასათვის ცხადაა, რომ მეგრელები არ საჭიროებენ მეგრულ ლიტერატურის დაარსებას, რადგან ზოგიერთი ქართული სიტყვები მეგრულს ენაზე ნათარგმნი კაცს სიცილს მოგვრის. სიტყვა წმინდა—უთარგმნით ტატალით. ნუ თუ ეს სასაცილო არ არის? ბევრიც ასეთი სიტყვები, ნამეტურ საღმრთოა. წერილში. მას აქეთ აღარაფერი ისმოდა მეგრულს ენაზე ლიტერატურის დაარსების შესახებ. დღეს, ჩვენდა სამწუხაროდ, ახალ-სენაკში აღმოჩნდა ისეთი კაცი, რომელმაც ისე დაიწყო ამ საგანზე ლაპარაკი და სურს მეგრულს და ქართულს ენაზედ წიგნები გამოსცეს. ამისათვის ამ კაცმა სამეგრელოს დაბა-სოფლებში დასაროგებლად შემდეგი განცხადება დაბეჭდა: «მე განვიძრახე, სწერს მეცნიერი ლინგვისტი თავის განცხადებაში, «მეგრელთა ხალხური სიტყვიერებითი ნაწარმოები: ანღაზები, გამოკანები, მოსწრებელი სიტყვები (ნაკვესები), ლექსები, ლეგენდები და ზღაპრები» დავსტამოო და გამოვეცე ცალკე წიგნად მეგრულს და ქართულს ენაზედ ქართული ასოებითაო». ამისათვის ლინგვისტი სთხოვს სოფლის ინტელიგენტებს, რომ მათ თავიანთი ნაშრომი გაუფუგანონ ამ კაცს. ეს კარგი და პატიოსანი სიტყვაა, აფერქუმ მეცნიერო! დიდება თქვენს ნიჭსა, სამეგრელოს განმანათლებლო! მაგრამ მოვაგონებთ იმახაც, რომ ბევრია ისეთი მეგრული და ქართული სიტყვები, რომ დიდებიც ერთი მეთორღვან არ ითარგმნებიან და თუ ამოწდაუხვით ქართული მეგრულს ენაზე თარგმნით, სწორედ ჩენი და

ღათ მეცნიერის და ფილოსოფოს აშორადის ანბანებიც დატვირდებათ. მაგრამ ნება გვიბოძეთ გკითხოთ, თუ რათ სწვეთ ჯაფას ამ საგანზე, როცა ამ ნაირი წიგნების გამოცემა მეგრელებისაგან უარყოფილია. თუ მაინცა-მაინც არამკითხველ ავტორს სურს გამოსცეს წიგნები, შეკრიბოს მეგრელთა ნაწარმოები სიტყვები და გადათარგმნოს ქართულად და არა ისე, როგორც მის განცხადებაში სწერია... რაღა გვეთქმის ამის მეტი: საკვირველ არიან უფალო, საქმენი შენი, რამეთუ ყოველივე სიბრძნით ჰქმენ! უფრო საკვირველ არიან ზოგიერთი მოხვლეების საქმენი, რამეთუ არა უწყიან, რასა იქმენ.

სენაკელი ტრიფონ მეგრელი

II

ახალ-სენაკი:

ამ მღვდლმარე წლის იანვრის 12, 13 და 14 სამეგრელოს სამღვდლოების დეპუტატებს კრება ჰქონდათ ახალ-სენაკში. კრებას ბევრი საგანი ჰქონდა განახილველი, მაგრამ მათ შორის ერთი საგანი უფრო საყურადღებოდ მიგვიჩნია. დღემდე ჩვენს სასულიერო სასწავლებელში ერის კაცის შეიღებზე წლიური გარდასახალი სწავლის უფლებისათვის ოცი მანეთი იყო, მაგრამ დღეს კრებამ შემდეგი გარდაწყვეტილება დაადგინა: ერის კაცის შეიღებებს სწავლის უფლებისათვის 20 მანეთის მაგიერ 30 მანეთი გარდასდესო. ამისთანა განაჩენით სამღვდლოება ამტკიცებს, რომ მასს არა ჰსურს, რათა მათ სასწავლებელში ერის კაცების შეიღებაც მიიღონ განათლება, თორემ სხვას რას უნდა მიუაწეროთ სწავლის უფლებისათვის ამისთანა დიდი გარდასახალის დანიშნა

საექსპარხოსოს სხვა სასულიერო სასწავლებლებში არსად არ არის ამდენი გარდასახალი *). სამ-

*) თუ თვითონ სამღვდლოებას 30 მ. მეტი ხდება სასწავლებლის შესახებათ წელიწადში, რატომ სხვებამაც არ უნდა გარდასადონ? ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელში, დიდი ხანია, 30 მანეთი ხდებოდა სწავლის უფლებისათვის ერის კაცის შეიღებას.

რედ.

წუხარია ეს ამბავი მით უმეტეს, რომ სენაკის სასულიერო ოთხ-კლასიანი სასწავლებელი ერთადერთი ბურჯია, სადაც დღემდის ყველას შეეძლო სწავლავანათლების მიღება. ამ სასწავლებელში კურს-დამთავრებულნი შევირდები, რომელთაც შეუძლებლობისა გამო არ შეეძლოთ სწავლის გაგრძელება, გამოდიოდნენ ცხოვრებაში ცოტადანთ განსწავლულნი და განვითარებულნი. ახლა კი სულ სხვა შედეგი მოჰყვება წრევანდელი კრების განაჩენს და მრავალს ნიჭიერს ბავშვს ერის კაცთა შვილს სასწავლებლის კარები დაეხურება. სამღვდლოვც ამ შემთხვევაში თავის კერძო ინტერესებს მისდევს, მხოლოდ თავის საკუთარ შვილებზედ ჰზრუნავს და არა საზოგადოდ თავიანთ სულიერ შვილებზედ და მთლად წინდა და სამოციქულო ეკკლესიის მცნებაზედ. ესეც ვიცით, რომ სამეგრელოს სასულიერო სასწავლებელში მოშეტებული ნაწილი საიმედო და ეკკლესიისთვის სასარგებლო მოწაფეთაგანნი ერის კაცთა შვილები არიან. ერის კაცის შვილი, რომელიც სასულიერო სკოლაში სწავლობს, უთუოდ უნდა ემსახურებოდეს იმ მიზანს, რა მიზნითაც არიან სასულიერო სასწავლებელნი დაარსებული და თითქმის ყველა ამთავანი ელტვის მღვდლობის მიღებას და ეკკლესიის მსახურებას*). თუ მინც-და და მინც სამღვდლოებას «ეკანსიები» აკლია სასწავლებელში, იგი ვალდებულია გახსნას პარალელური კლასები. ამას მოუწდება არა უმეტეს ორასის თუმნისა და ამდენ ფულს ხომ ყოველ წლივ თითქმის აღეგდნენ კიდევ აქამდისინაც ერის კაცის შვილები. კიდევ ვიმეორებთ, რომ ამდენი გარდასახადი (30 მან.) სწავლისა და ესეთი შევიწროება სწავლის მსურველთა არსად არ უნდა მოხდეს.

ახალი კრება ამავე დებუტატთა დანიშნულია ამ მისის 28 რიცხვისთვის.

*) მღვდლობის მიღებას ეწვია ყველა ელტვის. და თუ შეეძლება აქვს, გინაზვილიც რომ იყოს, არაფერი დააბრკოლებს, თუ მოხუცებულ მღვდელს საჩივრით მოუწერს რამე და გადაყენა...

რედ.

ა ბ ის ი ნ ი ა *)

(აბისინიელის ნაამბობი).

სად მდებარეობს აბისინია—ეს ვგონებ, ყველამ იცის; მაგრამ ძლიერ ცოტანი მოინახებინან, რომელთაც რაიმე ნამდვილი ცნობა ჰქონდესთ ამ შორეული ქვეყნის შინაგან ცხოვრებაზე. ამიტომ ყოველივე ცნობა აპ ქვეყნის შესახებ, ჩვენის აზრით, სასიამოვნო უნდა იქმნეს მკითხველთათვის მით უმეტეს, რომ ყველა ის ცნობა, რასაც ჩვენ ამ ქვეყნის შესახებ მოუთხორობთ მკითხველებს, ნაამბობია ერთი აბისინიელი მთავარ-დიპლომატისაგან.

აბისინია შესდგება სამი სამეფოსაგან —ტიგრისა, შოასა და ლასტისაგან, რომელთაც განაგებენ თვით-მპყრობელი მეფეები. პოლიტიკური უზოთიერთობა ამ სამ სამეფოთა შორის იმაში მდგომარეობს, რომ ამ სამ მეფეში ერთი ყველაზედ ჯმითარესად ითვლება. ამ უფროსი მეფეთან წელიწადში ერთხელ მიდის დანარჩენი ორი მეფე, მიწამდის თავს უკრავს მას, და მიაქვს საჩუქრები. აი ეს საჩუქრები: ათასი შავი ცხენი, ათასი თეთრი, ათასი წითელი და ათასი ცხენი შერეული ფერისა, სულ ოთხი ათასი ცხენი და ერთი ათასი ოქროს მანეთი თვითოეულს მეფეს. მხოლოდ ამით გამოიხატება პოლიტიკური დამოკიდებულება ამ სამ მეფეთა შორის. თვითოეული მთავანი თავის სახლში დამოუკიდებელი მმართველია. უპირატესობა ამ სამ მეფეში დამოკიდებულია არა რომელიმე სამფლობელოზე, არამედ მეფის წლოვანებაზე. როცა გარდაიცვლება უპირატესი მეფე, მისი შვილი კი არ იქვრს უპირატეს ადგილს, არამედ ის მეფე, რომელიც ყველაზე უხნესია. მასხალადმე უპირატესობა ეძლევა მეორე სამფლობელოს უხუცეს მეფეს.

თვითოეულ მეფესთან არსებობს სინოდი, რომელსაც შეადგენს ქვეყნი მღვდელმთავარი, რომელთაც საკუთარი ეპარქიები არა აქვსთ და ამიტომ ყო-

*) როდესაც კაცი რომელიმე უცხო თემის ცხოვრებას გამოიკვლევს, ჰგვრს რამე საუფრადლებოს და ჭკუის სასწავლებელს იპოვის ამ თემის ცხოვრებაში. ჩვენ დაწინებულნი ვართ, რომ აბისინიელების ამ მოკლე ცხოვრების აღწერაში ჰგვრს ჭკუის სასწავლებელს, მისხაბაძეს საქციელს და წეს-წყობილებას დაინახავს მკითხველი.

რედ.

ველთის მევფესთან სცხოვრებენ და ექვსი უფროსი ერის კაცი, თავმჯდომარეობას თვით მეფე, მსგავსად ისრა ქრისტესა და თორმეტ მოციქულთა, როგორც განმარტა თვითონ ამ მთავარ-ღიაკონმა. ეს სინოლი განაგებს როგორც სასულიერო ისე სამოქალაქო საქმეებს და ხელმძღვანელობს მოციქულთა, მსოფლიო კრებათა და წმიდა მამათა დაღვნილობებით. თითოეული სამეფო დაყოფილია მასწავლებლებს; თითოეულს მასწავლა საკუთარი მმართველია, რომელსაც თავისი სინოლი აქვს. მეფე თავის შემოსავლის ერთ მეათედს აძლევს ეკლესიებს და მონასტრებს. ასევე იქცევიან ყველა უფროსები. საზოგადო კეთილ-მორწმუნე მეფეები დიდ მფარველობას უზენეს თებროსან და შაოხსან სამღვდელთებს. ზოგიერთი მეფეები, როგორც მაგალითად გამორჩეული ნეგუსი იოანე, თავის მეუღლის სიკვდილის შემდეგ, აღიკვეციბიან ხოლმე ბერად და ამავე დროს განაგებენ სამეფოს. განაგებენ რა სამეფოს წმ. მოციქულთა და წმ. მამათა დაღვნილებებით, მეფენი დიდ ყურადღებას აქცევენ თავითა კვემეგრდომთა სარწმუნოებრივ და წინაგობრივ ცხოვრებას, თუ რომელიმე უფროსმა რაიმე სინოდის წინააღმდეგ საქმე ჩაიღიანა, მეფე მაშინვე ითხოვს მას თანამდებობიდან და სასტიკად სჯის, კიდევ რომ ეს უფროსი საიმედო და ერთგული მოსამსახურე იყოს მეფისა. ყოფილა შემთხვევა, რომ მეფეს გამოუცია ბრძანება, რათა მისმა კვემეგრდომმა არ გაბედოს თამბაქოს*) მოწვევა, წინააღმდეგ შემთხვევაში დამნაშავეთათვის უნდა მოეკრათ ცხვირი და ლაფშები. დღეს კი თამბაქოს მოწვევა არ არის აღკრძალული, ხალხში ბევრი ეწვევა თამბაქოს; მაგრამ ძლიერ სასირცხოდ მიიჩნით, როცა თამბაქოს ეწვევა მღვდელი, ბერი ანუ საზოგადოდ ეინმე სასულიერო წოდებათაგანი.

მეფის შემდეგ უმთავრეს პირად ირჩევიან სამეფოში მხედართ-მთავარი, რომელსაც ემორჩილებიან ათასის უფროსნი, ხუთასის უფროსნი და ასის უფროსნი. თუ მეფე უშვილოდ გარდაიცვალა, მაშინ მის ტახტზე დას უმთავრესი მხედართ-მთავარი. ამისინაში ჯარია კაცები ჯამაგირით ემსახურებიან და კარგ ჯამაგირსაც იღებენ, რომელიც ყოფნის სალდათს თავის ოჯახის შესანახავად. ამიტომაც სამხედ-

რო სამსახურში შემსვლელთა რიცხვი ყოველთვის მრავალია. ასე ინახება მუდმივი ჯარი, რომელიც ესპიროება მეფეს მეზობელ მამაღიან ხალხებთან შეტაკების დროს. მოულოდნელ შემთხვევის დროს მთელი ხალხი გამოდის სამირად, რომელთაც კი შეუძლიათ იარაღის ხმარება, და ამების გათავების შემდეგ ისე თავიანთ სახლებში ბრუნდებიან. როგორც მეფე, ისე თითოეული მასრის მმართველი იხილავს სამოქალაქო საქმეებს და ასამართლებს თავის სინოდის თანადამსწრებით, რომელიც შესდგება როგორც სასულიერო ისე საერო პირებისაგან. საქმის გარჩევას და მსჯელობას წავთვრებას ესწრება მრავალი ხალხიც. მეფის გადასახად ხდება მცხოვრებლებს მათი ქონების მიხედვით, ქონება ისხმდრება შინაური პირუტყვების რიცხვით, რომელიც ეკუთვნის თვითოეულს მებატონეს. თითოეული მასრის უფროსი ვალდებულია მფარველობა გაუწიოს ეკლესიებს და მონასტრებს თავის მასწავლაში და ყურადღება აღწეროს ხალხის კეთილ-წყობას. აბესინიის სამივე სამეფოში მცხოვრებნი მკვიდრი ალარებენ ერთ სარწმუნოებას—რომელსაც ეწოდება კობტა-მონოთეოსტიკოსა, და აქვს საეკლესიო ლევის-მსახურების ერთი და იგივე ენა—ძველი ეთიოპელი, რომელიც დღეს უბრალო ხალხს აღარ ესმის, ამ ენას ასწავლიან ისე, როგორც ჩვენში ძველ ენებს. აბესინიის ეკლესიის თავი არის კობტა-ალექსანდრიელი პატრიარქი. ამისგან იღებენ ხელდასხმას აბესინიის ყველა ებისკოპოსები, რომელთაც მოაქვთ პატრიარქისათვის დაღვნილი საჩუქრები. მხოლოდ ამით გამოიხატება პატრიარქის ებისკოპოსებთან დამოკიდებულება; პატრიარქი სრულებით არ ერევა ადგილობრივი ეკლესიის შინაგან საქმეებში. მთელი აბესინია გაყოფილია რამდენიმე დამოუკიდებელ ეპარქიად, რომელთაც განაგებენ ებისკოპოსები და დამოკიდებულნი არიან სინოდთან. თითოეული სამეფოს უფროსი ებისკოპოსი იწოდება მიტროპოლიტად. იგი იღებს თავის მეფისაგან ას ჯარის კაცს, როგორც საპატიო მცველთ, რაიმე სადღესასწაულო ღირსიის შესრულების დროს. მაგრამ მიტროპოლიტობის ხანელი არაფიარაბე უპირატესობას არ აძლევს იმ ებისკოპოსს, რომელიც მიტროპოლიტად იწოდება. მიტროპოლიტს არც კი შეუძლია დავსწაროს მეფის სინოდია კრებაზე და ემორჩილება სინოდს ისე, როგორც სხვა ებისკოპოსები. თითოეული ებისკოპოსი ემორჩილება სინოდს.

*) აბესინიელთა აზრით თამბაქო პირველად თიქო მწველებლის არიოზის საფლავზე აღმოცენდა.

თითოეულ ეპისკოპოსს ჰქავს თავისი საკუთარი სინოდი, რომელსაც შეადგენენ მღვდლები და ბერები, რომელნიც ემხარებიან ეპისკოპოსს ეპარქიის მართვაში, ეპისკოპოსის სიკედილის შემდეგ, ეპისკოპოსის სინოდი თავის გარდაცვალებული მღვდელ-მთავრის ადგილზე ირჩევს ვინმე არქიმენდრიტს, ანუ წინამძღვარს. ამ ამოირჩევის დროს უშთავრეს ყურადღებას აქცევენ ამოსარჩევი პირის კეთილ-ცხოვრებას და არა განათლებას. საჭიროა, ეპისკოპოსის კანდიდატს ხალხშიაქცი სახელი ჰქონდეს მოაზოებელი. ამის შემდეგ ინიშნება მეზობელ ეპისკოპოსთა კრება, რომელზედაც ამტკიცებენ აღჩეულს პირს, ყველა ეპისკოპოსები თავის ხელმოწერილს წერილს ატანებენ კანდიდატს და გზავნიან პატრიარქთან. საყურადღებო ისაა, რომ არც მეფე და არც სინოდი არ ერევა ეპისკოპოსების ამოირჩევაში. ხელდასმის შემდეგ ახალი ეპისკოპოსი ხდება მეკედრე ყოველივე იმ ქონებისა, რომელიც რჩება მის წინამოადგილს, ისაკუთრებს აგრეთვე ფულებსაც, თუ კი დაჩაა. თავის სარჩოდ ეპისკოპოსი ხმარობს იმ შემოსავალს, რომელიც შემოდის საეკლესიო მიწებიდან. გარდა ამისა ეპისკოპოსი ხშირად იღებს საჩუქრებს მეფისა და შეძლებულ პირთაგან. ეპისკოპოსებს თითქმის მეფესავეთ დიდ პატივს სცემენ. ეპისკოპოსსა და მისდამი რწმუნებულ ეპარქიის დაბალ სამღვდლოებსა შორს არ არსებობს მამაშვილური განწყობილება. მხოლოდ წარჩინებულ უფროსს შეუძლია მივიდეს ეპისკოპოსთან და ემთხვეოს მას ხელზე, ხოლო უბრალო მღვდელმა და ბერმა შორიდან ოთხჯერ უნდა დაუქრას მიწადის თავე ეპისკოპოსს, შემდეგ უნდა ჩაუშვან ხელები და გაჩერდნენ როგორც ხატის წინაშე და თავმდაბლად ელოდნენ ეპისკოპოსის ბრძანებას.

(შემდეგი იქნება)

ბეატოგვიგის ისტორიიდან

(გაგრძელება *)

ბავშვებს არ უნდა შეაჩვიონ ფრინველების და თევზების ჭერა, რაც პლატონის აზრით, სრულიად არ შეეფერება კაცსა.

მუზიკა უნდა ასწავლონ 14 წლიდან 16 წლამდე. მუზიკა—პლატონის აზრით, აყვარებს ბავშვს კეთილზრდილობიანობას, აწივთარებს მისს ესტეტიურს გემოვნებას და მიმართავს მისს ბუნებას კეთილისა და მშვენიერებისადმი. მუზიკის სწავლებას ამიტომ სახე-ში არ უნდა ჰქონდეს მხოლოდ სიამოვნება, სიტუბოება. ეძუებს უნდა შეასწავლონ ფრიგიული და ღორიული მუზიკა, რომელსაც შეუძლია შეაჩვიოს მათი ბუნება წყნარს, მშვიდს და თანასწორს მოქმედებას.

გონებითი განვითარებისთვის საჭიროა სწავლება წერა-კითხვისა, რომელიც არ უნდა იქმნეს დაწყებული ათს წელზედ ზღვე. პლატონი ურჩევს მასწავლებლებს ადრე არ დააწყებინონ ბავშვებს პოეტურ ნაწარმოებთა კითხვა. განსაკუთრებით მავნებელია ბავშვებისთვის ისეთი პოეტური ნაწარმოები, რომელსაც შეუძლია გააღვამოს, გაასწვფოს მათს გულში მასწავლებთა კმაყოფილებისადმი, ახვეუკოს, ახორცოს უღრთოდ მათი სწრაფი კნუბანი (плотскія страсти). ასეთი ბავშვნი ეკნება ბავშვზედ პოეტურს ნაწარმოებს, თუ მასში გამოხატულია თვალ-საჩინო სურათები ნაყოფანებისა და გარნობიერობისა. ბავშვებს უნდა ასწავლონ არითმეტიკა, გეომეტრია, ეპისკოლოგი-მარცხელობა და დიალექტიკა. უნდა გვხსნავდეს მუდამ, რომ არ ცოდნა არა დადი ბოროტება, და რომ მისაგულ-ცოდნა შეკრებულნი ცუდს აღხედანსა უფროსსა შიშის სწრულს სცოდნაზარბაზვად. ამიტომ ახალთაობა არ უნდა დევიმითოთ ბევრი ცოდნით, არამედ მიესცეთ მას ცოდნა, თუნდ მკირეც, გარკვეული შეეჩვიოთ ის წესიერებას და დროის შესაფერს მოხმარებას. დიდს ყურადღებას აქცევს პლატონი ფილოსოფიის შესწავლასაც, თუმცა იმის აზრით ამის ნიჭი ყველას არა აქვს. ფილოსოფიის შესასწავლად იმის აზრით საჭიროა წმინდა გონება, კი მესხიერება, და

*) იხ. *„მწიგნობალი“-ს* № 8, 1893 წ.

ღრმად დაკვირვება. ფილოსოფია აუცილებლად საჭიროა სახელმწიფოს მმართველისთვის, ურომლოდ მას არ შეუძლია იქნეს ნამდვილი და გონიერი მამა ხალხისა.

ღიღს ყურადღებას აქცევს პლატონი ბავშვის ზნეობით აღზრდას. ზნეობით აღზრდას იმის აზრით უნდა ჰქონდეს მიზნად სამართლიანობა. დედა-აზრი ზნეობითი სწავლისა იმაში მდგომარეობს, რომ ჩვენ შეძლებისდაგვარად დავემსგავსოთ ღვთაებას. ღმერთის სურს მთელი ქვეყნიერება საზოგადოდ და, კრძობთ მომაკვდავი არსებანი, კაცები ელტოდნენ სასწაულეს, წარმატებასა. ამიტომ ღმერთმა კაცის სულში, სანამ ის სხეულს შეუერთდებოდა, ჩანერგა ის პირველ სახენი (первообразы), რომელთა მსგავსად ყველაფერი შექმნილი დედა მიწაზედ, განსაკუთრებით ჩანერგა სულში „ღიღები“ სამართლიანობისა და კეთილისა, როცა სული სხეულს შეუერთდება, მისს პირველ-სახეებს და იღივებს ვადაფარება ბნელი ზეწარი ცოდვიანობისა და ბოროტებისა; ისინი იძინებენ, მაგრამ კი არ ჰქვიანან. სული ყოვლის ღრისძიებით უნდა ეცადოს გააღვიძოს ეს პირველ-სახენი და იღივები, შთაბეროს მათში სიკაცსებე და დღითი-დღე ელტოდეს ზნეობითს სისრულესა. რამდენადაც მაღლა სდგას კაცი ზნეობით, იმდენად ის ახლოა ღმერთზედ, რომელიც არის ყოვლად-სახენი არსება. ამ ზნეობითი მიზნის მისაღწევად საჭიროა ჩვენ თავისუფლად განვიფიქროთ ჩვენი გონება, რომ მან ამის წყალობით მოიპოვოს უფლება დანარჩენს სულის ნიჭებზედ. ვინც თავისუფლად განაფიქროს თავისი გონება და მით დაიმორჩილა სხვა ნიჭები სულისა, ის ქეშპარიტად ბედნიერ კაცად უნდა ჩაითვალოს; იმან მაღლია უმადლესს სამართლიანობას, რომელიც არის უდიდესი ბედნიერება კაცისა დედა-მიწაზედ. ბედნიერია ის კაცი—ამაობს პლატონი—ვინც თავისუფლად მხარობს თავისი სულის ნიჭებს, ვინც ამ ნიჭებს დაუმორჩილებს გონებასა, რომელიც არის თვით სიბრძნე. ბედნიერია ის კაცი, რომლის მხნეობა (ნება) და ზნეობით გრძნობა ემსახურება მის გონებას ამ უმაღლესს ნიჭს კაცის სულისას. ბედნიერია ის კაცი, რომლის მხნეობა—ნება და გრძნობა იმორჩილებს მის სურვილს, ალაგმავს და შეზღუდავს მას, უწყენება მას ღირსეულს საგანს, არ აძლევს ნებას უზომო ცხოვრებისას და ამით ააშორებს კაცს სხეულის ნაყოივანებას, ხორციელ სიტკობებას. სამართლი-

ნობა მარტო ვარგვანს საქციელში არ მდგომარეობს; ის გამოიხატვის კაცის შინაგანს ბუნებაშია. სამართლიანია იმ კაცის ბუნება, რომელმაც არ დაანლუნდა, არ გარყენა არცერთი ნიჭი თავის სულისა, არ არია ერთმანერთში ნიჭები და თითოეულს ნიჭთაგანს ანეითარებს და მოიხმარს თანაზნად მის (ნიჭს) დანიშნულებისა. სამართლიანია ის კაცი, რომელიც პლატონს თავისი თავისა და თავისთვის მეგობარია, რომელმაც შეუთანხმა ერთმანერთს გონება, ნება და გრძნობა თვისი. თვით ღვთაებას უყვარს სამართლიანობა და სძულს უსამართლოება. სამართლიანს კაცს აქი დედა-მიწაზედ ელის სიყვარული და პატივისცემა მადლიერი თანამომძიებისა და იქი საიქ-ქოში, საუკუნო ნეტარი ცხოვრება. «კეთილს სულს მოკლეს—ამაობს პლატონი—მშვიდი კეთილდღეობა და მეუღრო თავ-შესაფარი“... ამიტომ არასოდეს არ უნდა ესცილობდეთ სხეულის მოთხოვნებიდან და ეყენოთ მაღლა სულას მოთხოვნებიდანა ზედა. მაკლდე და ჩქარა წარმავალი წუთი სოფითის ცხოვრება საუკუნო ცხოვრებასთან შედარებით და მით უქტესად არ უნდა დაუტყვოთ ზრუნვა ჩვენს სულზედ, ჩვენს ყოველს დღიურს ზნეობითს განეითარებზედ. ასეთი სწავლისთვის კაცის ზნეობითი განვითარების შეგება ისტორიამ პლატონს უწოდა „პირველი ქრისტიანი იესო ქრისტეს მოსკლამდის“. წმინდა მამა კლიმენტე აღუქმანდრიელი უწოდებს პლატონს იესო ქრისტეს წინამორბედად წარმართთა შორის.

ქალღმერთს აღზრდა პლატონის აზრით ისეთივე უნდა იქოს, როგორც ვაჭებისა. ისინიც უნდა სწავლობდნენ გიმნასტიკას და მუსიკას და სხვა სამეცნიერო საგნებსა. ქალებმა უნდა შეისწავლონ ისეთი მუსიკა, რომელიც მათში განაფიქრობს სიმშვიდეს და კეთილ-ზრდილობიანობას. მაგრამ, პლატონის აზრით, ქალის ბუნება სუსტია კაცისაზედ და ამიტომ პირველი ვერ შეთვისებს იმდენს ცოდნას, რამდენსაც შეითვისებს უკანასკნელი. დრო იქი იქით, რომ ქალის ბუნებას ავ უტყვიოდნენ. პლატონმა თუმცა სცნო საჭიროდ ქალების აღზრდა-განათლება მსგავსად კაცებისა, მაგრამ მიიწი ვერ დააღწია თავი საბერძნეთის ერის შეხედულებას ქალის ბუნებაზედ. მხოლოდ ქრისტიანობამ აღამალა ქალის ბუნება, გაუთანაწილა კაცის ბუნებას, და დედა ღვთისა წმ. მარიამ ქალწული, რომელმაც შეა და აღზარდა მაცხოვარი სოფლისა, დღეს უშუალოდნენ არს ქებათმთასა და აზმატებით უფსისთავთა არს სერაბითასა. ქრისტიანობამ მიანიჭა ქალს ის უფლებანი, რომელნიც მას წარათვა უსამართლობით დროთავითარებამ.

იღ. ფერაძე.

ფ უ ფ უ ნ ე ბ ა

(გაგრძელება*)

V II

ფუფუნებას შეიძლება გაეუხსნჯოთ სამი სხვა-დასხვა მხარე. თავდაპირველ კერძო პირის შესახებ გვესწავს: მოთხოვნილებათა დაქმავყოფილებაში შერჩევა რომელ საზღვრამდე უნდა მიდიოდეს, რომ სასარგებლო იყოს ადამიანის ნიჭიერებათა დონებრივის განვითარებისთვის? ეს არის საკითხი ზნეობითი, მეორედ, რომელ ხარისხამდე ფუფუნება სასარგებლო ან საზარალო დოვლათის გასაღიდელოა? ეს საეკონომიო საკითხია. მესამედ, შეგვტუბა თუ არა ფუფუნება ნარეწთა თანაწორად განაწილებას და იმ დედა აზრს, რომ თვითყული კაცი უნდა ჯილდოვებოდეს მისგან გაწეული შრომის შესაფერაოქ ცხეტ საკითხი სამოსამართლო და სამართალია. ეს მესამე მხარე ფუფუნებისა თითქმის გამოუკვლეველი დარჩენილა, რათგან არ სწამდათ, რომ სამოსამართლო დედაზრები უნდა ეწყობოდნენ ნარეწთა ეკონომიურ განაწილებას. მაგრამ იმას კი ნუ დაფიქვწვებთ, რომ, როცა ქრისტიანობა ქადაგებდა სიყვარულს როგორც მტკიცე ვალდებულებას, ყოველთვის კიტებდა ფუფუნებას, იმიტომ რომ იგი იწვევს გადაჭარბებულ ხარჯებს და უზნეურ ხარჯებასაც, რომელთ ნაწილი, საქრისტიანო მოძღვრებით, უნდა ერგუნებოდეს დარიბებს.

ჯერ განვიხილოთ ფუფუნება პიროვნების მიხედულობით. სასარგებლოა იგი, თუ მარეგელი? ამასთანავე ვიგულოთ, რომ პიროვნება ზრუნავს მხოლოდ თავის თაუზე და არ აქცევს ყურადღებას სხვებს და იმას, რასაც მისგან მოითხოვს სიყვარული და მართლიადობა. საკითხი რომ გადაწყდეს, საჭიროა ვიცოდეთ, რაში შეიცვის სიყვით ადამიანის, რაა მისი მიზანი და დანიშნულება. აშკარაა, მიზანი არის დანიერბივი განვითარება ყოველთ მის ნიჭიერებათა, და ბედნიერება, რომელიც უნდა იყოს ნაყოფი განვითარებისა. პესიმისტებს, მედუტჭირებს, რომ ჰკითხო, რაც უფრო განვითარებულია ჩვენი ნიჭიერებანი, მით უფრო ისინი ხდებიან ჩვენთა ტანჯვათა წყარობად, რომ დევაზროვნე კაცი არის გაუკუღმართე-

ბული ცხოველი», რომ მხეცი უფრო ბედნიერია, ეინემ ეს ტყული მფეე ქნნილებათა, რომ მცენარე უბედნიერესია მხეცზე, მადნელი კი—მცენარეზე, და რომ, ერთობილ, ნეტარების თავი არს არ მყოფობა, ბუღდასებური ნიერვანი, არარობა». შექსპირმა თქვა: ბედნიერება ისაა, რომ არ დაიბადო. ანაკრონი ფიქრობდა, ბუნანაკლი კაცზე უფრო ბედნიერიოა.

პესიმიზმის მოძღვრებაზე ნუ შეგწვრდებით, რაც უნდა იქადაგონ შაჰენაუერმა და ჰარტმანმა, ასეთი საარარო აზრები, მაინც ვერვის დაარწმუნებენ. უსრულლებელი განვითარებულობა, რომელიც დაწყებულია მატრიოთიგან თავდაპირველ გაფანტულისა და უფორმოთგან და მეზე, შემდეგ დაუსრულებელ უამრავ გადაქნილებისა, თავებდა ადამიანის გონების და შეგნებულის პიროვნობის აღმოცენებით, იყოს განუწყვეტელი წარმატება უბედურობისა და გზა ხელაღებულის სასოწარკვეთილობისა. თვითყული არსი, რაკი მასში სიცოცხლე გაჩენილა, მიესწრაფვის თავდაკულობას, გამრავლებას, განდიდებას და გაერცვლებას. ეს არის ცხოვრების ზოგადი კანონი, და ამიტომ თავისთავთ გამოიღის, რომ მის, კანონის, შესრულებას უნდა თან სდევდეს სიამოვნებაც. მაშასადამე ჩვენ უნდა მივესწრაფოდეთ სრულობას, და რომ მართლა ჩვენი ბედნიერება არ დიდებულებს სრულობისადმი თანდათან მიანლოვებით, მაშინ ამაში უნდა დაინახოთ დამტკიცება იმისი, რომ ჩვენი დანიშნულება მთლად არ თავებდა აქ დედამიწაზე.

სრულყოფა ადამიანისა შეიცავს სასეთ განვითარებაში ყველა მის ძალებსა, ძალთა ფიზიკურთა, ძალთა ინტელექტურთა და ყოველ მის გძრობათა, რომელთაც ეყუთნის: მოყვარულობა ოჯახისა და კაცობრიობისადმი, აღლო შეენიერისადმი ბუნებასა და ხელოვნებაში.

აქ გვეხატება ორი სხვა და სხვა სახე კაცობრიულის სრულობისა: სახე ქრისტიანული და სახე ანტიკურის სიძველისა. ქრისტიანული სრულობა უფრო მაღლა დგას მით, რომ გვამცნენს მოძმეთადმი, შეუღარებლათ გამოთქმულს; მართლიადობის და სიყვარულის მოვალეობას, რაცა ძველ, ანტიკურ, ფილოსოფოსებს ძალიან აბაღუბდათ ესმოდათ. ისინი მარტო თავიანთ ერს პოულობდენ პატივდების ღირსად და სხვა ერებს მხოლოდ ბარბაროსობით იხსენიებდენ. ამასთანავე მონობას სიელიდენ მიუყლი-

*) ის. „მწეესის“-ს № 5—6 (1893 წ.).

ბელ საქართვეალ. ქრისტეს სარწმუნოებისთვის კი სულ ერთი იყო ელიონი, ბარბაროსი, საკითი და სხ. დღეს ქრისტიანულ მოძღვრებაში ნაკლს ზედგენ იმაში, რომ პირვენდელმა ქრისტიანებმა, რომელთაც ევონათ მალე მიორავთ მოსვლა იქნებაო, სულ აიღეს ხელი სააკო ცხოვრებაზე და იღვალად განიხადეს უნაყოფო ასკეტობა, განდევნობა, მესვეტეობა, რასაც სახარებაში ადგილი არ ქონდა.

ამიტომ ამ შეთხვევაში საბერძნეთი უნდა იყოს მისაბამ მაგალითად.—ახალგაზდა ბერძენი იგიორავდა ვარჯიშობით კუთებს თვისის სხეულისას და ძალებს თვისის გონებისას. დილას იგი ატარებდა დროს გიმნასტიკაში, ნასაღლეე ხანს—მუსიაფში, ღია ჰაერში სწავლულ და ჭკუიერ კაცებთან. ამგვარათ იგი მიღწეოდა თავის სანატროს, თავის იღვალს: მრთელი სული მრთელ სხეულშიო. არსებით საუჯგო კია სიმრთელის დაღვიება; რომ არა, და აბა რა გამოსადევია ან დიდება, ან პატივი, ან ხარისხი, ან სიმადღრე ავადმყოფისა და ღლვალი კაცისთვის? ბერძენთ ცხოვრება, რასაც დღეს ბაძვენ ახალგაზდა ინგლისელეი თავიანთ უნივერსიტეტებში, უნდა იყოს ჩვენი სანატრისიც; ბერძენებს აკლდა მხოლოდ სახელსაქმო შრომა, რაც ძველათ მიონებს ჰქონდა დაკისრებული. ეს დიდი შეცთობაა; ეტიცი ვთქოთ, დიდი დანაშაურობა, იმიტომ რომ ეს იყო ზუნების წესის დარღვევა, რაიცა კიდევაც დაისჯა მიუცილებელის დამხობით, თეი ბუნდა აქუნებს კაცს შრომისადმი, ჩვენ გვაქვს მოთხოვნილებანი და იმავე დროს განმსჯელობა, რომელიც ორგანოთა საშუალობით გვაძლევს ღონისძიებას ეშოულობდეთ, რაც საქიროა ამ მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლათ. ყველა ორგანოვანი არსებანი ცხოვრებენ ამ სახით, პირადის შრომით. თუ ჩვენ სხეებს გადავადეთ მთელი ჩვენი არსებობისთვის საქირო მთელი ჩვენი შრომა, მაშინ ჩვენ დავსჯებთ სისუსტით, სტრამპის მიერ საქმლის მოუნებლობით, იპოქონდრიით, სველით, ერთი სიტყვით ყოველ ავათმყოფაობით და გულ აზოზლებით, რომელნიც არიან შედგენი მოწყენილობისა და მკურკებისა. ვისაც უნდა ბუნების წესს ემორჩილებოდეს და მომეტებულ ხანს დიზოგოს თავისი სიმრთელე და ძალები, იგი უნდა ზოგეირთს მათს სხეულის ვარჯიშობას ასრულებდეს. ძველები ამ წესს რიგინათ ასრულებდენ: ისინი ბლომა ნაწილს დღისას ან დამებდენ იმას, რათა მიეტათ მოქნილობა სხეუ-

ლისთვის და გავმარებინათ თავინთი კუთები აბანოებში და სავარჯიშო მეიდანზე, მარების მიწდორზე. ახლანდელის კაცისთვის, რომელიც უმოანებოდ არის დარჩენილი, არა მქანე ეკონომიურის მიზნისა გამანასტიკური ვარჯიშობანი, უნდა შეივსებოდენ ხოლმე იარაღთა ხმარების და სხვა რამ ნამდვილ სასარგებლო სახელთსაქმო ვარჯიშობანით. ეს აგვაცდენს სხეულის და გონების სიღუნეს და გადაჭარბებულს საითუობას.

ძველი ცხოვრება იყო ტურთა და სადა. ათინაში და რაში თითონ შეძლებულს და მდიდარ კაცსაც კი არ ქონდა ახმარვილი თავისი ბინა იმდენ აუარებელ საგნებით, რაც ახლამიუკლებლად ითვლებდა. შედინარ მამეველის სახლში და მაშინვე იკითუ, როგორ ესმოდათ ძველებს ცხოვრება. პირველ ხარისხზე იყო მისწრაფება შეენიერისადმი. ხელოვნებას მაკვანა ყოლაფერი: შეიდი-სალაყბორი, აბანოება, ტაძრები, ყველა კედელ კურები კეძო საღომების, კარმიდამოები, ბალები, კედლები, ავეჯულიაბა უქანსკრელ სამაჩრეულოს ჭურჭლაძვე. მაგრამ მათი მოთხოვნილებანი იყენენ უჭირა შემოვარკლული და მათი დასაკმაყოფილებელი საშუალებანი მკირე რიცხოვანი. საწოლი ოთახები ჰქვანდენ მონასტრის ეკლერებს; იქ მოათავსებდი მხოლოდ ტახტს, სკამს და პატარა კუთს, ახლანდელის დარიბი კაცს ავეჯი არც კი დაეტეოდა იქ. ტანისამოსი გამოჭრალობით ჩვენებურის ბერებისასა გვენდა: ტილოს კურტაკი და მატყლის მოსასხამი სრულიად უფასონო, უბრალო ქსოვილის ნაჭერი, ბექებზე დანაკეცებული. ცხადია, რათ არ იცოდენ მაშინ სასაკლე-სატანისა მოსე ოთახი ცალკე. მოდათ ცვალება არენ იცოდა იმ დროს. ათას წლობით რჩებოდა ტანთსაკმელი უცვალებლად. ჰამაც ხომ ძველმა კაცმა ზომიერი იცოდა.

სანსტორიო მასალა.

გ ვ ზ რ ბ ი.

(გაგრძელება *)

ქ. ბატონის შვილი იულონ გიბძანებ სომხის შვილი ივსკლა მერე შერ უნდა წაზეაღე ახლავ და ქვეყნილობა იოანე აბაშიძეს რომ მღვდელი აპყრია და ნაქალოეს მოსულა. ის მღვდელი ახლავ უნდა აყარო თვისის ძმებით და ისევე ქვეყაროს იოანე აბაშიძეს მოაბარო. იმისი აუტყრლობა და მიუბარებლობა არ იქნება. შერე კიდევ ლასტურიშვილი(?) რომ აყრია, ისიც ისე უნდა აყარო იოანეს მოაბარო და თუ შორი(?) სიტყვა აქვს რამე იმ ლასტურიშვილსა ჩვენთან ჩამოვიდეს. ჩვენი მოგავსენოს და სხვათაღს მიხსენებთ შარტას შ. ქორთონიონს შ.ო.ს.

ქ. ზურაბ ერანელთ მოურავის შვილი ამ იასაულებზედ შერ ბეჯითი უნდა იყოს რომ აუყაროთ და მოსცეთ თორემ დიდათ გვეყრებნება ჩვენ იოანე აბაშიძეს კაცს ვერ წაერთმეოთ.

ბეჭელი. ტომასქესით ანანკელისაგან იულონ ირავლისაგან.

ქ. ბიძა ჩვენო აბაშიძე ბორჩალოს მოურავო ქეშაჩიძებაში იოანე მერე თუ ჩვენი სიყუარულა გაქვს ესლა გამოგინდება რომ მადრიდა დიდა სჩქაროდ და მალე იოთხას ბათმანი სპარდინა დავიბარებნა და არლუთაშვილი ბეჯენ და ჯგაბალი ნინიაშაულენ და ამით ოცდაათი ცხენი უნდა მისცე და სჩქაროდ განსტუმრო ავეისტოს სბ ქა შპხ. იოანე თუ რასაც დროს მივიდენ და ეს ოცდაათი ცხენი მაშინვე არ მიეც არც ბიძა ჩემი ყოფილხარ არც არა გუყარებივარ და აქ რომ მზავალ ხმასაც აუ გამოგეცე თუ ეს ოცდაათი ცხენი სჩქაროდ არ მიეც და არ განსტუმრე. ხუმრობა არ არის ეს ჯარი აქ არ დავერჩის თუ ეს ოცდაათი ცხენი არ ეყოს იქ დაკლებას ოცდათხუთმეტე ცხენი უნდა მისცე რომ ოთხასი ბათმანი სპარდინი უნდა სჩქაროდ მოიტანონ, რომ ამ ოთხმათას სრულებით აქ მოგვევიდეს. ბეჭელი გიორგი მე- XIII-სა.

XI 1772 წ. ქ. ჩვენ მაგირავად ჩვენს დიდს

იძელს და დიდად იწვდით მისაწველ მასაქდავს და არასადეს არ დასაწვიქარო ქეშაჩიძებაში აბაშიძე იოანეს შიავალი მოკითხვა ეწვეუს. შერე შერი წიგნი მოგვივიდა და ქალაქის ნაპარს ლეკოსაგან ეკუბ და თარეშობა მოგვეწერა. მავ საქმეზედ დოდათ ეწვეხართ და ჩვენი სტინიდას ივემებნა მაგრამ აქაუის საქმეების გავიოიად მაკალეობა არა გვაქვს. ჩვენს შვილს

*) ის. (მწმმსი) მე-7 №, 1893 წ.

მოახსენე ყაზახლამ და ელებილამ კაცნი დაიბაროს და ქალაქში აყოფოს. სარდალ სახლთხუცესს დავისთ რაც ელებილამ კაცნი მოპყენენ იმათაც ამ ორსამ დღეზედ მანდ გამოავგზავნეთ. ჯარი რომ გეთხოვნა იქნება რომ ქისიყილამ ასოდა კაცნი გამოავგზავნოთ. მარფულაში(?) რომ სათარეშოთ წასვლა მოგვეწერა ჯერეთ წასვლის დრო არ არის. ფიშას წიგნი მიგეს წერეთ. იმ წიგნის დასუსტ ზოველით. ენახოთ რა პასუსტს მოიწერება. შერ ერთს ალავს წასვლა რომ მოგვეწერა. არეულობა და აყალ მაყალი არის დროამც ერთს ფათერაკში გაეხეო რაშიმე ჯერეთ არა და ფაში არ არის შენის სწავლისა როდესაც დრო იქნება მაშინ ვაგისტუმრებთ. ყარაქალარის ქეშას(?) და მამხალ უხანში აქ ჩვენთან არიან. ჩვენ და ცხენი ელაზარაკებთ ბინას დაუდებთ და როგორც ბინა დიდელათ და მოიწერნით და დაყენეთ ამ ხუთს ექვს დღეზედ გამოვიტუმრებთ. რაც კახეთში ელის(?) საქმეელი იყოს. ქალაქის ნაპარს ნუ დაყენებინებთ. სხვაგან ვაგზავნებთ. შენს შუამელობას იყინ ძირს არ დასცემს. ახალციხის მხრისავეც კარგი გულის მისანდო ყარაულეები დაყენეთ ნოქრებს გული დაუდევით და რითაც იყოს გააძლებინეთ. აღიწერა გიორგობის. იბ ქს შპ ქ. რაც მოგვიწერია ცხენი ეყვლა ჩვენს შვილს გიორგოს უსამე. ჩვეუც ჩვენი შვილის გიორგოს ნახვა ამ შენი ნახვაც გინდა. და ციციტ რომ თქვენც გინდათ ჩვენი ნახვა მაგრამ ახლა მანდღამ თქვენი დაძერა არ იქნება. მანდაურობას მოვალ ეტყობა. ბეჭელი ირავლი მეორისა.

ქ. ჩვენი ბძანება არის ქეშაჩიძებაში ბორჩალოს მოურავო აბაშიძე დავით. მერე მანდ რომ რუსის სალდათი დაუშალავით მაკოსთის იასაულემ გამოავგეგზავნა ახლავ უნდა უპოვნო იასაულემს მოაბარო და სჩქაროთ გამოავგზავნო. რომელსაც ობას (sic) იასაულემისათვის ოთხის ღლის პირობა მიუციით. ამითვე უნდა აზოგინიო. ექველო ულურხანს(?) თუ ეც სალდათი ახლავ არ იპოვნე იკოდათ ჯარშიაც წავერთმევათ და ჯოხითაც გარდაგჩებთ. და არც მაგის უპოვნელობა იქნება. ნოემბრის ზ. ქს შპს. ბეჭელი. გიორგი მეცამეტისა.

XIII 1777 წ. ქ. ჩვენ მაგირავად ქეშაჩიძებაში

აბაშიძეს იოანეს შიავალი მოკითხვა უხმებით. მერე მევ ლეკის ამბავი აქ ასე ითქვა. რომ შიათამ რომ შემოვიკლოთ. მართალი კ არ ვიცით. შერ უფრო სწორე გეცოდინება მევ ლეკის შემოვილა. თუ შართალი იყოს. დღესვე აჩქაროდ ამას ამბავი უნდა გეცოდინოთ. რომ ამდამევე ჩვენ აქედამ ავქალას ფელთ. თქვენც მანდღამ შემოგვეყარინოთ. რომ მოუხვედრობა არ იქნება. თუ არ აძოველოთ და მაშინც

ის უნდა მოგვეწერო. აგვისტოს 8. ქს. უმჯ. ქ. ჩვენ ხელი დვით მანდ ამოსვლას ვაპირებდით. მაგრამ ამ ამბის მოლოდინე შევიქენით. ის ცხენიანი კაცი თუ სამ გორილამ ზეით წამოსულიყოს სანაქაროდ თქვენც წამოდით. ამაღმე. თქვენ თუ ავტოლასკენ წამოხედდით, რაც მანდ აქ შეიყოს ამაღის ცხენი იყოს, ყანდაღა უყავ და ძიეთ გამოსტუმრე. რომ ჩვენც ავტოლას მოუსვლელი არ დადგებოთ. ამისი ამბავი არ დაგვიანო ახლავ გვატოლინე.

ბექედი ირაკლი მეორისა

მ. აელ—ქე

ს ი ტ მ მ ა

თ. ა. წურთელისა ნ. ბანათოშვილის დასაფლავებაზე.

(ქუთაისის თავდა-აზნაურობის წარმომადგენელისა)

მინდა, რომ ვიყო ვარსკვლავი,
განთიადისა მორბედი,
რომ ჩემს აღმოსვლას ელოდეს
ტყუთა ფრინველი და ვარდი.
მინდა მზე ვიყო, რომ სხვი
ჩემსა გარემოს მოეგვლო,
საღამოს მიტომ ჩავიდე,
რომ დილა უფრო გეტოვლო.

ეს ინატრა ახალგაზდა მკონანმა ამ ნახევარ სუ-
უტუნის წინეთ და ეს ნატრა წინასწარმეტყველებად
გადაეცა: გახდა წინამორბედად ჩვენის ახლის ცხოვ-
რების განთიადისა და იქ შორს, სამშობლოდად უც-
ხოს მხარეს, მზესავით ჩაცხენა, რომ დღეს აქ უჭრო
მეტის ძლიერებით აღმობრწყინებულიყო. ამას ებე-
დათ და დღევანდელი ჩენი მოგებება, გლოვა და
ზარი კი არ არის, ლიტანობაა და მზე შინა. დიან,
არაეის გეგონოსთ აქ ეს ნაშედილი სამარე და კუბო
ბართაშვილისა, იმისი კუბოა ყველა ქართველს გუ-
ლი და ისე ხშირი, როგორც ძვით მკონანის მთელ
საქართველოდაში სიყვარულით აესვლილი გულის-
ძგერია. ეს ადგილი არის მხოლოდ ნიშანი, სადაც
ამიერიდან უნდა დასვენოს ჩენი მნათობი, რომ
მთელ საქართველოს სხეი ჰყინოს და მართლაც
რომ უტყოს ადვალს ეგრ გამოცემბრიდით. მართალია,
ყოველი კუთხე საქართველოსი წმინდაა, მაგრამ ეს
ადგილი, ეს დიდუბე წმინდა-წმინდათაა. აქ დაიდვა
პირველად ძლიერის გვირგვინი უპირველესმა ჩენმა
საისტორიო მწიგნობმა თამარ მეფემ, მართალია, დღეს
დიდუბეს ის ფორბი აღარ ადგეს, აღარც ის ტაძარი,
აღარც ის სასახლე, აღარც ის წალოკობა. ჟამთა
მსვლელობამ, დროთა ვითარებამ ის გადასხეფერა,
მაგრამ დიდებული ხატი კი მაშინდელი შეუცვლელად
დარჩა საქართველოს ხონანში. აქამომდე ჩენ წარ-

მოვიდგენდით თამარს თავზედ ძლიერ-ამოსილ გვირ-
გვინით, რომელსაც გვირდით უდად ძლიერის ჩანგით
საკადრისი მისი მღერალი რუსთაველი. დღეიდან უფ-
რო დასრულებული იქნება ეს ხატი. მეორე გვირდით
ეცდომება ბართაშვილი.

როგორც ამ შეიდასის წლის წინეთ დასავლეთ-
საქართველოდან, ე. ი. იმერიტიდან, მოვიდა ხალხი,
რომ თავიანი ეცა დიდებულ თამარსათვის და საზო-
გადო საერო ლიტანიაში მონაწილეობა მიელო, დღე-
საც მოესვლავით იმერეთით, რომ ნიშნად სამარა-
დისო ძმობისა და გაუყრელ ერთობისა დაეადგათ
გვირგვინი ბართაშვილის კუბოს, გვირგვინი, შე-
კონიელი ჰურის თავ-თავისაგან, საგულისხმოდ მისა,
რომ მგონანი იყო უპირველესი მთესველი გონებრი-
ვის ნაყოფისა, არა მარტო ერთი კუთხისა—მთელ
საქართველოსი. ნაყოფიერი იყოს ეს ხორბალი, რო-
გორც დღემდე, ამიერიდანაც, რომელთანაც ერთად
დაუფიყვარი იქნება სახსენებელი ნიკოლოზ ბართა-
შვილისა.

მ ა ც ს ო ვ ა რ ი .

(შიპაქა).

ჭერ იყო ქვეყნად მარტოცა სიტყვა,
და იგი სიტყვა იყო თვით ლმერთი,
სხვა არეინ იყო—რომა დაესხა
წაწყმედისაგან ცოლეილი ერთი...

ღეთითა არსებობს ყოველიფერი,
იგი ახარებს, იგი აცოცხლებს,
პრც ერთ სულიერს წინსვლას, სიხარულს,
ბედნიერებას იგი არ აკლებს.

აქ, მუნ, ყოველგან იგი არსებობს,
სისა და ქვეყნის ბრძანებელია;
მაცთა მოყვარე, სულ ერთად-ერთი,
დიდად სულგრძელი, უძლიველია...

არ დაიფიწყა ცოდილ ქვეყანა,
მსხერპლად შესწირა თავისი თავი,
ჭვარხვად ცმითა, ტანჯვით, წუხილით,
ჩენ ავაშორა გენია მწვაეი...

მაღაქაბ პოლქაქაქე

ახალი ამბები და შენიშვნები.

ჩვენ შევიტყუეთ, რომ ამ მაისის თვის 28 და 29 ახალ-სენაკში კრება ექნებოდა სამეგრელოს ეპარქიის სამღვდლოების დეპუტატებს მათი სასულიერო ოთხ-კლასიანი სასწავლებლის საქმეებისა გამო.

1 ივნისს ახალ-სენაკშივე კრება ექნებოდა გურიის-სამეგრელოს ეპარქიის ყველა ბლაღოჩინებს, რომელთაც უნდა მოილაპარაკონ და დადგინონ, თუ როგორ აწარმოონ ამ ეპარქიაში საეკლესიო წმინდა სანთლის საქმე.

* *

ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელში ექვამე-ნები დაიწყო მაისის 10 და გაგზავნილება ცხრა ივნისამდე.

* *

დიდი ცდილობის შემდეგ, როგორც იქნა, მოსპვს ქალაქ ქუთაისში ძველ სასაფლაოებზედ მიცვალებულთა დასაფლავება. ამ სასაფლაოების ნაცვლად დანიშნულ იქნა ახალი სასაფლაოები ქალაქს გარეთ. მაგრამ ეინტ ფულს სწირავს ეკლესიებს სასაფლაოსთვის, ის შოაულობს ნებას, რომ თავის გარდაცვალებული ისევ ძველ სასაფლაოებზედ დამარხოს. ჩვენის აზრით ძველი სასაფლაოები იმიჯამ დახურეს, რომ მათზე თავისუფალი ადგილი აღარ იყო ახალ მიცვალებულთათვის. თუ ეს იყო მიზეზი ძველი სასაფლაოების მოსპობისა, მაშ დღეს რაღათ აძლევენ ნებას ამ სასაფლაოებზე დამარხებისას? ნუ თუ ფულების შეწირვით ფსხვს უფლება ეძლევა, რომ ძველი მიცვალებულის ძეგლები ამოთხაროს და ახალი მიცვალებული დასაფლავოს? ძლიერ კარგი იქნება, რომ ძველ სასაფლაოებზე აღარავის არ აძლევენ დამარხვის ნებას. იმედია ამ საქმეს ყურადღებას მიაქცევენ, იხილეთ რიგია.

სახელმძღვანელო, საყურადღებო, საჭირო და სასარგებლო ცნობათა განყოფილება.

სამღვდლო და სამეკლესიო მოსამსახურეთა სასურველად.

არ შეგვიძლია, რომ ზოგიერთა სამღვდლო მოსამსახურეთა ყურადღება არ მივაქციოთ წვერის, ულაშის და თავის თმის მოვლაზედ. აქაც ის ითქმის, რაცა ესთქვით სამოსლის და ტანთ-საცმელის შესახებ. რიგი არ არის, რომ სამღვდლო პირი ნამეტან ყურადღებას თავის წვერ-ულვაშს და თავის თმას აქცევდეს, მაგრამ არც ის ვარჯა, რომ სრულებით ყურადღება არ მიაქციონ წვერსა და თავის თმის მოვლას. ზოგს ისე ნამეტანვად ეზრდება წვერი და ულვაში, რომ პირი სრულებით დაფარულია და სიწმიდის მიღების დროს ულვაშები მთლად უსოვლდება. ამისთანა შემთხვევისათვის მღვდელი კონდაქშიაც კი ნახავს დარჩებდას; იგი ვალდებულია დაიმოკლოს ულვაში და წვერი ტუქს გარშემო, რომ სიწმიდის მიღების დროს ულვაშები არ დასოვლდეს სიწმიდათა. ამას არც კანონი უშლის მღვდელს. მაგრამ ამ მიზეზის წყალობით წრეს გადადიან სამხედრო წოდების ზოგიერთი მღვდლები, ისინი ტუჩების გარშემო კი არა ყურებიდან დაიწყებენ და ნიკაპამდისინ სულ აიგლეჯენ, ან მოიპარსვენ წვერებს. პირველად რომ მათ შეხედავთ, ფრანტუხი გრის კაცი გგვარებოთ, თუ ანაფორა არ შენიშნეთ. მ. კა—გი ხომ ყველას აკვირებდა თფილისში თავისი ახირებული წვერის პარსებით. მეორე რუსის მღვდელი არის კიდევ გვარად ვერ—გინი. ამ მღვდელს თფილისში ეხედავთ 15 წელიწადი და ამდენი ხანი მისი წვერი სწორედ იმხელა არის გაზარდილი, რამდენიც უნდა გაიზარდოს წვერი სამართლით მოპარსვის შემდეგ ერთ კვირას და თავის თმა ხომ პერანგის საყულოს არასოდეს არ ჩასცილებია ამ 15 წელში. განსვენებულმა დეკ. მ. ზუღინიძემ ახით შემოაკვირ-

430/290

ლა ერთხელ, როდესაც შეხვდა ამრუსის დეკ. ვერ—ნის: „ბატონო, რას გავს ეს? მე წყურისა და თავის თმის მოვლამ საქმე გამოიჭრა და ამ მამაცხონებულს დაუღვია მაგრატელი და გაუტყვიანა!.. თუ ეს მათთვის შეიძლება, ჩვენ რაღა დავაშავებთ? ნუ თუ ბაკუნბარდების გაკეთებისა და თმის კრეკის უფლება მარტო საშხედრო სამღვდლოებს აქვს მინიჭებული?“. ამისთანა სამღვდლურავს ხშირად გავიგონებ ზოგიერთთაგან, მაგრამ რა გავწყობა, ერთმა რომ რაიმე უკანონო საქციელი ჩაიდინოს, ამით ხსენს არ ეძლევა უფლება უკანონო საქციელი...ა...

სამღვდლო პირთა თმის შემოკლების შესახებ ბევრი იწყებოდა ამას წინეთ გაზეთებში, მაგრამ ნამეტანი ნაწილი სამღვდლოებისა იმას ამტკიცებდა, რომ მღვდელს უთუოდ უნდა ჰქონდეს მოგრატელი თმაო.

წირვის და მღვდელ-მოქმედების აღსრულების დროს მღვდელს უთუოდ თმა გაშლილი უნდა ჰქონდეს და არა დაწნული ანუ ზორონით შეკრული, როგორც ზოგიერთებმა იციან ხოლმე. ხმელი თმის პატრონებმა ზეთი უნდა იხმარონ თმის დასარბილებლად და რიგაზად დადგომისათვის. ტრაპეზში ყოველთვის უნდა ისწორებდეს თმას, ვიდრემდის ხალხში გამოვიდოდეს.

ჩვენი ძველი მოძღვრები უფრო ჭკუეიანები იყვნენ ამ შემთხვევაში. ისინი ულვაშს მაგრატელს არ მიაკარებდენ, მაგრამ ულვაშის ასაკრავებს ხმარობდენ და კარგად იღვა თმა.

ცხლანდელ ზოგიერთ სემინარიელებს ულვაშების მოპარსვა საქმეურად მიაჩნიათ, მაგრამ არ იციან, რომ ნაპარსი ულვაშში ძლიერ გაფუცხვილად და ცუდად ღვება შემდეგში.

განივიერებთ, რომ ყველა ესეები წერიმალნი საქმეა, მაგრამ რიგია ცხლანდელმა სამღვდლოებამ ამ წერიმალსაც ყურადღება მიექციოს.

რედაქციის პასუხი.

მღვდ. ბაღმეღს. თქვენი სიტყვა 22 კვირაგეუე არ იბეჭდება.

ფ—შო. ლ. ტ—შს: ძლიერ სასიამოვნოა, რომ წიგნის მალა-ნია გაცხსნიათ, მაგრამ წიგნების ნინიად გამოგზავნას ვერ გვებავთ ზოგიერთი წიგნის მალაზიგის საქციელის წყალობით. სწორად ხსნიან წიგნების მალაზიგის ენლანდელ დროში, მაგრამ სახეში 20% სარტგელობა ღარა აქვსთ, არამედ სულ მთელი 100%—სა.

ა. ხ. ილ. ა. ბაგუას. კარგს იზამდით, რომ თქვენი სტატია რუსულ „მოამე“—ში გავტყზავნათ.

სემინარიელს. თქვენს პასუხში ზოგიერთ პირების ისეთ შეცოამებს ნებეთი, რომელთა გამოქვეყნება სამამოა და საწყნოა. არ იფურთოთ, რომ ეტ შეტომამ მარტო მოხუცებულებს მოსდოლდესთ. არა, ზოგიერთ ნასწავლსაც ემჩნევა. ვლადიმირის ორდენის მიღებისათვის სეს ცი და უძლური არავან არ უნდა იფურტოლეს. რიგი და კანონია უძლური მღვდელი თავისი სიუძლურისა გიმო უნდა დაითხოვონ და არა სხვისი საჩივრო... სხვისი საჩივროთ კაცის დათხოვნა წნაღმდგობა სვიინდისსაუ და კანონისაც. რაღა მანაც-ღა-მანაც მღვდლობის მიღებას, რომ განიზრახავს კაცი მანინ დაუძღურდებიან მღვდლები და მანამდისინ კო კარგი არიან ხოლმე?!

ვინც დაუძღურებუღია და ვინაც ღარა შეუძლია თავისი მოვლეობის აღსრულება, ამას უნდა უტოლიობდენ რევიზიუე და მანინე გამოაცხადდდენ მათ ადგილს თავი-სუფაოდ ადგილად ყველა მოსოვნელებისათვის. ამით სრულებით მოსპობა ის არა სასატრული აზრი, რომელიც იხადება ხალხში და ძველ სამღვდლოებაში ახალგაზრდა სასკურთხ კაცებუე... კანონიც ხომ ამას ითხვს.

შინაბარსი: წმინდა სანთლის წარმოების საქმე ჩვენს საეპარხოსოში.—მწერე ფურები.—მწუქმსი—ს კორესპონდენცია სოფ. აღისუნიდამ.—მწუქმსი—ს კორესპონდენციები ახალ-სენაკიდან.—აბსონია.—ჰედვალციის ისტორიადვან.—ფუფუნება.—საისტორიო მასალა (გუფრეში).—სიუტევა აკაცი წყურელისა ნ. ბარათაშვილის დასაუღავებზე.—მაცხოვარი (დექსი).—ახალი ამბები და შემწეებები.—საეკლესიო მოსამსახურეობა საყურადღებოდ.—რედაქციის პასუხი.